



РОЗДІЛ I

ГОРИ ОБРЕГІ
315-й РІК СОНЦЯ
(10 РОКІВ ДО ЗЛИТТЯ)

О Сонце! Невблаганно ти лютуєш,
плоть стала чорним варом, у колір пір'я.
Невже забуло ти милосердя?

З «Обраних Голосінь Ночі Ножів»

Сьогодні він стане богом. Так сказала мати.
— Випий це, — мовила вона, простягаючи високу вузьку чашу, сповнену блідою густою рідиною. Принюхався й відчув пахощі жовтогарячих квітів з медовими денцями, що чіплялися вусиками й обплітали його вікно. А ще сиру солодкавість дзвоників, які мати вирощувала в саду на подвір'ї, де йому забороняли гратися. І відчував складники, яких не впізнає в напої, таємна домішка з мішечка на шиї матері, від якої побіліли пучки її пальців і кінчик його язика.

— Випий, Серапію, — повторила вона й лагідно погладила його по щоці. — Краще пити холодним. Цього разу я підсолодила більше, щоби тобі легше пілося.

Він зашарівся, присоромлений натяком на нещодавню блювоту. Мати наказала одним махом випити ранковий напій, але він завагався, глитаючи, і його вивернуло молочним місивом.

Тепер Серапіо рішуче збирався довести, що він не налякане хлопчисько, а гідний своєї долі.

Тремтячими руками ухопився за чашу й під пильним поглядом матері підніс до вуст. Напій виявився жахливо холодним, проте, як вона й обіцяла, набагато солодшим за вранішній.

— Усе, — пожурила вона, коли він похлинувся й почав було опускати чашу. — Інакше цього забракне заглушити біль.

Хлопчик відкинув голову та змусив себе ковтати, аж доки не спустошив чашу. Шлунок збунтувався, але він втримався. Минуло десять секунд, потім ще десять. Серапіо переможно віддав порожню чашу матері.

— Моє хоробре маленьке боженятко, — промовила вона, і її губи склалися в усмішку, яка змусила його почуватися благословенним.

Мати поставила чашу на стіл біля стосу мотузок, якими вона згодом зв'яже його. Серапіо подивився на мотузки, на кістяну голку та нитку з кишок. Вона і їх використовує на ньому.

Попри прохолоду покоїв, піт зволожив його волосся, темні кучері обліпили голову. Він такий хоробрий, як лише властиво хороброму дванадцятирічному хлопчику, та від самого погляду на вістря голки він забажав, аби отрута оніміння подіяла якомога швидше.

Мати помітила його хвилювання й заспокійливо поплескала по плечу:

— Твої пращури пишаються тобою, сину. А тепер... усміхнися мені.

Він слухняно вишкірив зуби. Мати взяла маленький глиняний полумисок й занурила в нього палець. Пучка почервоніла. Вона поманила Серапіо до себе. Він нахилився, дозволяючи їй розтерти барву на зубах. Смакувало нічим, але несамохіть йому згадувалися комахи, яких мати розчавлювала в горіховому моголі, аби видобути барву. Одна крапля, червона, як кров, упала їй на коліна. Мати насупилася й витерла її долонею.

Вона вбралася в просту чорну накидку, яка залишала за смагли сильні руки оголеними, а сподом доторкалася до кам'яної

підлоги. Чорні до пояса пасма розсипалися по спині. Шию оперізувало круків'яче пір'я опівнічного кольору, пофарбоване таким самим червоним, що і його зуби.

— Твій батько вважає, що може заборонити мені вдягати їх, — зауважила вона спокійно, але хлопчик почув болісне тремтіння в її голосі, наче розтрісканому від втрати й горя. — Але твій батько не розуміє, що це шлях моїх пращурів і пращурів моїх пращурів. Не вільно йому забороняти жінці з племені Чорних Круків вбиратися на честь Бога Крука, особливо такого священного дня, як нині.

— Він боїться, — не подумавши, випалив хлопчик. Мабуть, отрута розв'язала йому язик. Інакше він ніколи б не наважився щось таке бовкнути.

Мати кліпнула, явно здивована його здогадкою, а потім знижала плечима.

— Можливо, — погодилася вона, — обрегі бояться багатьох речей, яких не розуміють. А тепер не рухайся, поки не закінчу.

Вона швидко забарвлювала його зуби насиченим багрецем, аж здавалося, наче рот сповнений кров'ю. Вона всміхнулася. Такими самими закривавленими зубами. «Правильно батько боявся її», — подумалось Серапію. Вона люта, вона могутня. Служниця божа.

— Як твоя спина? — запитала вона, ставлячи полумисок з барвником на стіл.

— Добре, — збрехав він. Сьогодні на світанні вона вирізала на його спині знак хаахана. Розбудила, напоїла першою чашею отрути й повідомила, що час настав. Серапію слухняно перевернувся на живіт, і вона почала.

Мати використовувала особливе лезо, він ще не бачив схожих: тонке, витончене й дуже гостре. Вона працювала й розповідала, що якби вони жили в клані, то дядько або двоюрідний брат вирізали б хаахан протягом місяців чи навіть років. Але часу не лишалося — це мусить зробити вона, ще й сьогодні. Потім, викарбовуючи вигнуті, як круків'ячі крила, лінії через його плечі й униз, бічними м'язами, вона взялася переповідати

легенди про Великого Бога Крука. Можливо, через те що Серапію проковтнув не весь напій, пекло так, ніби він встромив руку у вогонь. Але він поскиглював і терпів. Потім мати веліла підвестися і витаврувала йому під горлом круків'ячий череп, уводячи дзьоб вниз грудьми, наче амулет, що висить між ребер. Боліло вдсятеро дужче, ніж від крил, і хлопчик не кричав лише через страх, що мати випадково переріже йому горло, якщо він різко смикнеться. Він знав, що народ його матері вишрамовує тіла на знак вічної жалоби за втраченим, і пишався, що тепер носитиме хаахан, але однаково заливався слізьми.

Закінчивши, вона прискіпливо оглянула свою працю.

— Тепер тебе впізнають, коли ти повернешся додому, навіть якщо надто скидатимешся на обрегі.

Її слова, вимовлені вже після того, як вона вирізала хаахан, боляче зранили Серапію. Хай він і звик до доскіпливих поглядів, до цькувань з боку інших дітей, бо завжди був недостатньо чи занадто якимось.

— Хіба обрегі погані? — осмілений дією отрути, наважився запитати він. Обрегі все-таки єдиний дім, який він знає. Він завжди усвідомлював, що його мати тут — чужинка, бо походить з далекого міста Това й належить до народу, який називає себе Чорними Круками. Але його батько — обрегі й лорд. У цьому домі жили його пращури, а навколо стеляться землі, які вони орали. Навіть ім'я Серапію — обрезьке. Він вдався в батька кучерявим волоссям і трохи блідішою шкірою, хоча вузькі очі, широкий рот і широкі щоки успадкував від матері.

— Ні, синку, — дорікнула вона, — це життя, це місце, — вона махнула рукою, вказуючи на холодні кам'яні стіни, увішані пишними килимами, і водночас на засніжені гори за вікном, на всю землю Обрегі, — усе це, аби захистити тебе до твого повернення в Тову.

«Захистити від чого?» — хотілося йому спитати, натомість з вуст вирвалося:

— Коли?

Вона зітхнула, вперши руки у стегна.

— Я не Наглядач з небесної вежі, — похитала вона головою, — але гадаю, що скоро.

— Місяць? Рік? — допитувався він. *Скоро* може означати будь-який проміжок часу.

— Нас не забуто, — запевнила мати, її обличчя пом'якшало, і вона відкинула неслухняне пасмо з його чола. Її темні очі переповнювала любов й зігрівала Серапіо з ніг до голови. Можливо, батьку вона здавалася грізною, але для нього вона була прекрасною.

Тіні ковзали підлогою, і вона озирнулася через плече, коли післяобіднє світло змінилося.

— Уже час, — мати підвелася, розрум'яніла від хвилювання, простягнула руку. — Ти готовий?

Серапіо уже надто виріс, аби тримати її за ручку, наче маля, але нажаханий тим, що чекало на нього попереду, шукаючи прихистку, притулив свою долоню до матеріної й міцно обхопив її пальцями. Вони вийшли на кам'яну терасу, де пізньоосінні вітри вмить нахолодили хлопчику оголену шкіру.

Краєвид заворожував очі. Звідси вони бачили долину, досі вкриту золотом і пурпуром. Позаду здіймалися гострі гірські узвишся, що ніколи не протавали від криги. Чимало вечорів Серапіо спостерігав тут за кружлянням яструбів над селом, що притулилося на краєчку долини; жбурляв камінці в урвище і дивився, як ті стрибали по скелястих виступах і трощилися на пил. Тут він занурювався в теплі спогади і лагідні мрії.

— Так хмарно, — занепокоїлася мати, не випускаючи його руки, — але гляди-но, небо змінилося, доки ми готувались.

Вона вишкірилася, оголяючи закривавлені зуби.

І справді. Серапіо дивився, як небо ясніє, являючи зранене сонце, котре шулилося тьмяною водянистою кулею на вершині гори. А поруч із ним назбирувався морок.

Зіниці хлопчика розширилися від тривоги. Мати розповідала, що нині прилетить Бог Крук, але він ще не збагнув усього жаху його подоби.

— Подивися на сонце, Серапіо, — попрохала мати, затамувавши дихання. — Мені потрібно, щоб ти подивився на сонце.

Він послухався й, дедалі дужче жахаючись, помітив — сонце щезає.

— Мамо? — стривожено озвався він, ненавидячи себе за високий і переляканий голос.

— Не відводь очей! — наказала вона.

Не відведе. Він витримав і ніж, і отруту, а незабаром витримає й голку. Він стерпить сонце.

Але його очі засльозилися й запекли.

— Спокійно, — прошепотіла вона, стискаючи його долоню.

Його очі боліли, але мати відгорнула нігтями ніжну шкіру повік, змусила тримати їх розплющеними. Серапію скрикнув, коли вона дряпнула очне яблуко, й інстинкт, сильніший за волю, спонукав його випрочуватися. Та мати міцно притиснула його, тримала, як у лещатах, пальцями вп'явшись у щелепу.

— Ти мусиш дивитися! — закричала вона. І він дивився, як Бог Крук пожирає сонце.

Коли залишилося саме лише тремтливе жовтогаряче кільце навколо чорного провалля, мати відпустила Серапію.

Він потер обпечені очі, але мати відштовхнула його руки.

— Ти поведився так хоробро! Тепер тобі нічого боятися.

Від думки про те, що станеться далі, шкіру хлопчика вкрили сироти. Але мати, здавалося, нічого не помічала.

— Хутчіше, — додала вона, прикликаючи його назад у дім, — поки Бог Крук ще панує над світом.

Мати всадовила Серапію на стілець з високою спинкою. Від отрути його кінцівки обважніли, а голова навпаки стала невагомою. Паніка, яка щойно підкочувала до горла, померла в тихому, загнаному напівстогоні.

Прив'язавши ноги Серапію до ніжок стільця, мати обплутала тулуб так, що він би й не поворухнувся. Мотузка врізалася у свіжі рівчаки хаахану.

— Заплющ очі, — звеліла вона.

Він підкорився, а за мить відчув, як щось вологе притискається до лінії вій, обморожуючи, умертвляючи шкіру. Повіки обважніли — здавалося, він ніколи їх знову не розплющить.

— Послухай мене, — озвалася мати, — людські очі брешуть. Ти маєш навчитися бачити світ іншим, ніж цей недолугий орган.

— Але чим?

— Ти навчишся. Оце тобі допоможе.

Серапіо відчув, як вона кладе йому в кишеню мішечок, схожий на той, що вона носила на шиї. Доторкнувшись до нього самими пучечками, відчув, як усередині пересипається дрібний порошок. — Сховай і використовуй тільки за потреби.

— Як я дізнаюся, коли настане потреба? — схвильовано уточнив він. Він не хотів підвести маму.

— Ти навчишся, Серапіо, — лагідно, але твердо відповіла вона. — І коли навчишся, мусиш повернутися додому, до Тови. Там ти знову розплющиш очі та станеш богом. Ти зрозумів?

Він не зрозумів, принаймні не все, але однаково погодився.

— Ти підеш зі мною? — запитав Серапіо.

Мати важко видихнула, і цей звук налякав його дужче за всі її дії сьогодні.

— Мамо?

— Тихіше, Серапіо. Ти забагато розпитуєш. Мовчання тепер стане тобі найбільшим товаришем.

Голка пронизала його повіку, але хлопчик заледве усвідомлював це. Він відчував, як стібки зашивають його очі, як натягується нитка, прохромлюючи шкіру. Паніка, притлумлена мить тому, наростала й змушувала смикатися на стільці — рани на спині розтягувались і пекли, але мотузки тримали міцно, а від отрути м'язи геть ослабнули.

Раптовий стукіт у двері змусив їх обох підскочити.

— Відчиняй! — заволав хтось так гучно, що, здавалося, стіни задвигтіли. — Доторкнися до хлопчика — і присягаюся, я тобі голову зітну!

Батько. Треба відгукнутися, пояснити, що все гаразд. Що потрібно виконувати волю Бога Крука, що він цього хоче, а мама ніколи не нашкодить йому.

Мати повернулася до справи, ігноруючи батькові погрози.

— Майже закінчила.

— Саае, благаю! — рвав батько горлянку.

— Він плаче? — занепокоєно запитав Серапіо.

— Тш-ш-ш...

Куточок його лівого ока натягнувся, коли мати зав'язувала останній вузол.

Потім коротко торкнулася вустами його чола і ніжно скуйовдила волосся.

— Дитина, народжена на чужині, від чужинця, — пробурмотіла мати, і Серапіо збагнув, що вона говорить сама до себе. — Я зробила все звелене. Навіть це.

Навіть це — безумовно, вона мала на увазі його сьогоднішні страждання. І вперше черв'ячок сумніву закрався в душу Серапіо.

— Хто, мамо? Хто тобі це звелів? — він досі багато чого не розумів, а вона так мало розповідала.

Мати прокашлялась, і він відчув порух повітря, коли вона підвелася.

— Я мушу йти, Серапіо. Ти маєш продовжувати, а мені час приєднатися до пращурів.

— Не покидай мене!

Вона схилилася та прошепотіла йому на вухо таємне ім'я.

Його справжнє ім'я. Хлопчик затремтів.

А потім вона пішла геть, її кроки даленіли до відкритої тераси. Вона біжить. Але куди? Там-бо тільки тераса, а далі — урвище.

І він сягнув, що вона пустилася полетіти.

— Мамо! — закричав він. — Ні!

Він намагався розплющити очі, але шви не розходилися, повіки не рухалися. Він хотів було вчепитися нігтями в обличчя, але мотузки тримали міцно, а отрута досі паморочила голову.

— Сину! — закричав батько. Щось величезне врізалось у двері, і ті повалилися, розлетілися на тріски.

— Мамо! — кричав Серапіо. — Повернись!

Але він благав дарма. Матері вже не було.



ПОДЯКИ ТА ЗГАДКИ

Мені завжди хотілося написати епічне фентезі, масштабне, величне, з чарами й інтригами, які я люблю в книгах цього жанру, й розгорнути події у вигаданому світі, натхненному доколумбовими культурами Америки. Чимало авторів використовують сетинги Західної Європи, і, здається, здебільшого читачі вважають, що фентезі має відбуватися в альтернативній Англії — тоді воно вважається епічним. На щастя, з'являється дедалі більше епічних творів з вигаданими світами, створеними під впливом різних культур Східної Європи, Близького Сходу й Азії, проте вкрай рідко знайдеш фентезі, натхненне Америкою. Гадаю, почасти на це вплинув стереотип, буцімто культури корінних народів до завоювання були примітивними і в них мало знайдеш матеріалу, проте це несправедливо. Майстри-архітектори зводили масивні піраміди, що перевершували єгипетські, і прокладали міські каналізаційні системи, тоді як лондонці ще викидали нечистоти на вулиці. Тут височіли багатоповерхівки, у яких мешкали тисячі людей. Тут з приголомшливою точністю відстежували рівнодення, сонцестояння і рух небесних світил. Ткали бавовну й торгували бірюзою, мушлями, пір'ям і какао вздовж торгових шляхів, що охоплювали континенти. Жили, сміялися й кохали. Словом, вони були епічними.

Та це не робить цю книгу історично достовірною. Це чисте фентезі, де я щедро змішала культури й чимало вигадала

(наприклад, гігантських комах і круків, що розмовляють, хоча круки зображені ближче до реальності, ніж ви думаєте). Однак деякі аспекти я б хотіла згадати окремо. Навігаційні навички Тік натхненні традиційними полінезійськими методами мореплавства. З юкатекської маянської запозичена мова міст Півмісяцевого моря, а з мови тева — тованська, але, знову ж таки, з фантастичним припущенням.

Багато щедрих людей допомогли зробити цю книгу кращою:

Величезна подяка моїм консультантам з питань фізичних обмежень. У багатьох корінних культурах вони не стигматизуються суспільством так, як у західній культурі, а деякі вважають їх доторком Бога. Серапіо справді богообраний, але я хотіла переконливо зобразити, що він також і жива людина. Дякую книзі Стефані Грін «33 найгірші помилки, яких припускаються письменники, описуючи сліпих персонажів», яка підштовхнула мене до роботи. Дякую Роуз Джонсон Цосі за те, що вона поділилася своїм досвідом, зокрема в школі для дітей з вадами зору, — на цьому ґрунтувалися образи наставників Серапіо та його різьба по дереву. Дякую Ельзі Сьуннесон за те, що прочитала рукопис і допомогла мені уникнути невдалих образів, зрозуміти адаптивні технології та з'ясувати різницю між вивченням навичок й отриманням суперсили. Будь-які помилки чи образи в зображенні сліпоти Серапіо — моя провина.

Дякую Кейт Елліот за допомогу з ранніми дослідженнями мореплавства мая і підказку щодо наукового напрямку у цій галузі. Дякую також за розмову на *WorldCon*. Цілі кілометри!

Хоча багато описів Кахокії не увійшло до цієї книги, мені дуже сподобалося дізнаватися про це чудове місто, і я сподіваюся, що воно з'явиться в наступній книзі. Дякую Енналі Ньюїтц за її розповідь про Кахокію і за її чудову статтю, яку ви можете знайти в гуглі та прочитати.

Дякую критичній масі, особливо тим, хто за п'ять днів прочитав мій рукопис на сто тисяч слів. Ви — герої, що не носять плащів. Дякую Емілі Ма, С.М. Стірлінгу, Лорен Теффо та Сарі Ніколс.

Також дякую Дж. Бартону Мітчеллу, Сарені Улібаррі й Метту Рейтену.

Як завжди, дякую моему чоловікові, Майклу Роангорсу, за те, що з кавою і нескінченним терпінням допоміг мені пройти через процес написання книги. Дякую моїй доньці Майї, яка намалювала початкові мапи Меридіана й Тови, і яка є #TeamBroCrow.

Дякую агентці Сарі Мегібоу за можливість написати цю книгу.

Дякую редактору Джо Монті, який прочитав перший варіант цієї книги, коли вона була зовсім іншою, і сказав: «Це добре, але не чудово». Мене це так роздратовало, що я повністю переписала книгу, і тепер сподіваюся, що вона трохи наблизилася до чудової. Дякую, що захистив мене від БС і прийняв на себе удар, щоб мені не довелося цього робити. Ви, сер, безумовно, чудова людина.

Дякую співробітникам видавництва *Gallery/Saga Press* за те, що повірили в книгу і працювали над тим, щоб вона з'явилася на світ, зокрема Лорен Джексон (*LJ*) і Медісон Пеніко.

Дякую Роберту Лаццаретті за те, що взяв мої фантазії й перетворив їх на дивовижні мапи. Це мрія письменника-фантаста — отримати одну мапу, не кажучи вже про дві!

Дякую блискучому художнику Джону Пікасіо, лауреату премії Г'юго, за приголомшливу обкладинку. Я безмежно вдячна, що ти погодився приєднатися до команди. Твої пращури можуть тобою пишатися.

Я читаю багато книг. Ось кілька, які можуть вас зацікавити: *Gift of the Crow* Джона Марзлаффа і Тоні Енджелл; *A Scattering of Jades: Stories, Poems, and Prayers of the Aztecs*, переклад Тельми Салліван, за редакцією Тімоті Кнаба; *The Chaco Meridian: One Thousand Years of Political and Religious Power in the Ancient Southw* Стівена Лексона; *The Maya* Майкла Коу та Стівена Г'юстона; *Envisioning Cahokia: A Landscape Perspective*, Рініті Далан, Джорджа Голлі, Вільяма Вудса, Гарольда Уотерса та Джона Кепке; *Cahokia: Mirror of the Cosmos* Саллі А. Кітт Чаппелл.